

## **ODBORNÁ KONFERENCIA**

# **CESTA K HUMANIZÁCII SOCIÁLNYCH SLUŽIEB**

## **Etika v poskytovaní sociálnych služieb**

---

**Košice, 8. september 2014**

**Ing. Roman Krbata, PhD.**

# Cieľ prednášky:

- ❑ Aplikácia etických princípov v sociálnych službách
- ❑ Súlad so základnými ľudskými právami a slobodami a ľudskou dôstojnosťou
- ❑ Základné princípy sociálnej politiky
- ❑ Diskusia o dodržiavaní etických princípov pri poskytovaní sociálnych služieb

# Etika

- ❑ Etika je filozofická veda o mravnosti ako stránke života človeka spoločenského tvora, o pôvode a podstate morálneho vedomia a jeho správania. Etické hodnotenia a posudzovania vznikajú, ak oceňujeme svoje alebo cudzie správanie po mravnej stránke.

## Etika - História - Sociálna práca

- ❑ Etika sociálnej práce sa utvárala v procese jej profesionalizácie a je zhrnutá v Medzinárodnom etickom kódexe pre profesionálnych sociálnych pracovníkov, ktorý bol spracovaný Medzinárodnou federáciou sociálnych pracovníkov v roku 1976, bol doplnený a schválený v roku 1990.
- ❑ Základné etické princípy sú deklarované aj v Európskej zmluve (Maastricht, 1993).

# Etika a sociálna práca

- V sociálnej práci a v rámci poskytovania sociálnych služieb aplikujeme princípy etiky.
- Sociálny pracovník a každý zamestnanec v sociálnych službách vykonáva svoju prácu v súlade s etickými princípmi.
- Predpoklad dodržiavania etických princípov v sociálnych službách vyplýva zo samotnej podstaty činnosti sociálnej práce.
- Profesionálna etika je systém špeciálnych požiadaviek morálky, ktoré sú úzko späté so špecifikáciami jednotlivých pomáhajúcich profesií.
- Etika spoločnosti = etika majoritnej (väčšinovej) skupiny. Sociálny pracovník musí poznať rozdiely v etických postojoch rôznych skupín obyvateľov.

# Etický kódex v profesionálnej praxi sociálnej práce

- Etický kódex je súhrn noriem, ktoré slúžia na usmerňovanie správania sa príslušníkov profesií, organizácií a pomáhajú im riešiť etické dilemy. Kódex objasňuje zásady a požiadavky, povinnosti a očakávania voči jednotlivcovi, pomáha riešiť etické dilemy, prispieva k identite profesie, má prezentačnú úlohu a môže byť základom pre disciplinárne konanie.
- Je to formalizovaný systém mravných noriem a pravidiel správania sa, ktorý platí v určitom spoločenstve. Môže byť daný explicitne, v podobe písaného katalógu predpisov, alebo implicitne, v podobe ústnych predpisov a obyčajov.
- Platnosť môže mať v širšom spoločenstve, alebo len v osobitnej spoločenskej vrstve a profesii.
- Profesia sociálneho pracovníka si počas svojho vývoja vybuodovala profesionálne štandardy, ktoré sú vbudované a formalizované etickým kódexom sociálnej práce.

# Etika v sociálnej práci

- Rozmer etických princípov v sociálnej práci je nespochybniteľný.
- Sociálna práca má rôzne polia svojej pôsobnosti a jej objektom je vždy človek, skupina, komunita.
- Etika sociálnej práce ako profesijná etika sa zaoberá aktuálnymi situáciami v praxi sociálneho pracovníka, v ktorých sa sociálny pracovník musí rozhodnúť, ako konať. Jej predmetom sú teda eticky stále hodnoty, mravné normy a ich realizácia v konkrétnej praxi.
- Podľa zahraničných autorov, u ktorých je etika predmetom častých odborných diskusií, by mala byť práve tým fenoménom, ktorý dokáže spájať jednotlivé čiastkové oblasti sociálnej práce.

# Základné etické problémy v sociálnej práci

☐ Základné etické problémy, s ktorými sa sociálny pracovník stretáva a musí o nich rozhodovať:

**KEDY** zasahovať do života občana a jeho rodiny, skupiny, či obce?

**KTORÝM** sociálnym prípadom dať prednosť a venovať čas na dlhodobé výchovné pôsobenie?

**KOĽKO** pomoci a starostlivosti poskytnúť, aby stimulovali klienta k zmene postojov a zodpovednému jednaniu a nevedli k zneužitiu?

**KEDY** prestať so sociálnou terapiou a poskytovaním služieb a dávok sociálnej pomoci?

# Základné faktory v sociálnej práci

**Technické** – vhodnosť a účinnosť určitých sociálno-technických opatrení a postupov pri riešení danej situácie a problémov.

**Právne** – aplikácia právnych noriem pri riešení danej situácie a problémov.

**Empirické** - dôvody na intervenciu bývajú odvodené z výskumu a z vyhodnotenia konkrétnych preventívnych programov.

**Etické** - súvisia so závermi, ktoré sú založené na analýze toho, čo je morálne správne či nesprávne, dobré či zlé.



# Základné etické dilemy v sociálnej oblasti

Ktoré sociálne služby pri obmedzených finančných zdrojoch máme podporovať, a ktoré redukovať?

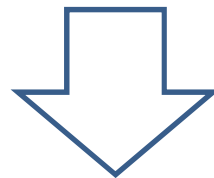
Do akej miery prehliadať kvalitu poskytovanej sociálnej služby a neriešiť to jej zrušením?

Do akej miery poskytovať sociálnu službu tak, aby viedla k podpore samostatnosti a zodpovednosti a aby nevedla k jej zneužívaniu?

Za akých okolností prestať s poskytovaním sociálnej služby a sociálnych dávok a ďalšie ...

# Špecifiká v sociálnej oblasti

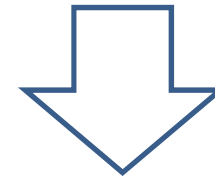
- ❑ Sociálna služba je humánna služba s pomáhajúcimi profesiami, ktoré viac ako iné profesie identifikujú seba samu s tými, ktorým v spoločnosti pomáha.
- ❑ Je tvorená, podporovaná a dotovaná tou istou spoločnosťou (štátom).
- ❑ Garancia rozsahu a spôsobu poskytovania sociálnych služieb v rámci právneho prostredia.
- ❑ Limitovanie finančných zdrojov na poskytovanie sociálnych služieb.



- ❑ ... protichodnosť požiadaviek na výkon a poskytovanie sociálnych služieb ...

# Rozhodovanie v sociálnych službách

- ❑ Prečo tí, ktorí majú k dispozícii rovnaké fakty, dochádzajú k úplne iným záverom o tom, čo je v danej situácii správne.
- ❑ To, čo jeden sociálny pracovník hodnotí ako banálne, iný môže považovať za porušenie ľudských práv.

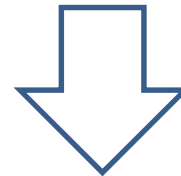


- ❑ Z uvedeného vyplýva, že v prípade rozhodovania treba objasniť povahu tvrdení a protiargumentov, ktoré možno proti nim vzniesť.
- ❑ Etický argument obsahuje fakty, ktoré treba zvážiť, hodnoty a princípy, na ktorých je postavený, a logiku samotného argumentu. Ak niektorý z týchto elementov chýba, tak argument nebude presvedčivý.
- ❑ Ak sa závery líšia, treba preveriť princípy, na ktorých stojí, ako aj fakty, ku ktorým sa vyjadruje.

# Predpoklady pri rozhodovaní v sociálnych službách

☐ Väčšina argumentov , ale aj etické výroky sa dostávajú od premís k záverom. Premisy zahŕňajú fakty o situácii a normy správania, ktorými sa riadia zúčastnené osoby.

## Spochybnenie záverov:



☐ V argumentácii sa nepostupovalo logicky od premís k záverom. To znamená, že z daných okolností a morálnych hodnôt nevyplýva, že ten či onen čin je zlý.

☐ Oveľa častejšie ide o to, že premisy sú chybné. Napríklad niekto môže zastávať stanovisko, že život treba zachovať za každú cenu; iný tvrdí, že kvalita života je dôležitejšia.



☐ Predmetom diskusie sú morálne normy a hodnoty.

# Moderné chápanie princípov v sociálnych službách

- ❑ Sociálna práca sa stáva kľúčovým faktorom realizácie práva sociálneho zabezpečenia.
- ❑ Záujem sociálnej práce sa posunul od morálky klientov k štrukturálnym problémom spoločnosti, akými sú bývanie, zdravotná starostlivosť, chudoba, sociálne služby.
- ❑ Základnými hodnotami (hodnotové princípy) sociálnej práce sa stali:
  - subsidiarita,
  - solidarita,
  - spravodlivosť,
  - participácia.

# Aplikácia princípov sociálnej politiky

Človek - občan

Sociálna sieť

Spravodlivé prerozdelenie  
zdrojov

Spoločnosť - štát

# Aplikácia princípov sociálnej politiky

Človek

Rodinný príslušníci

Solventnosť

Samospráva, Štát

# Aplikácia princípov sociálnej politiky

Človek

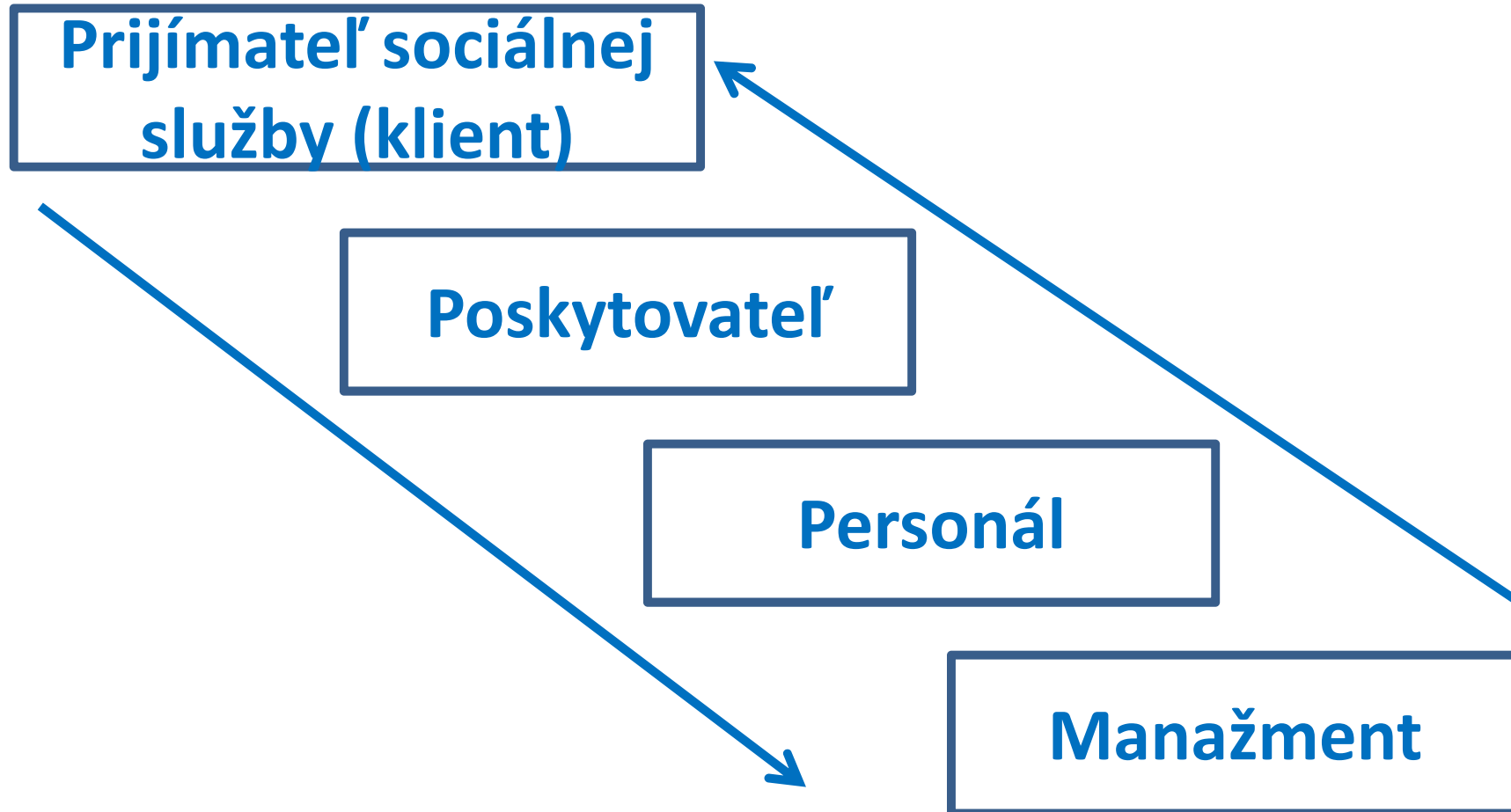
Spoločnosť

Verejní a neverejní  
poskytovatelia soc.sl.

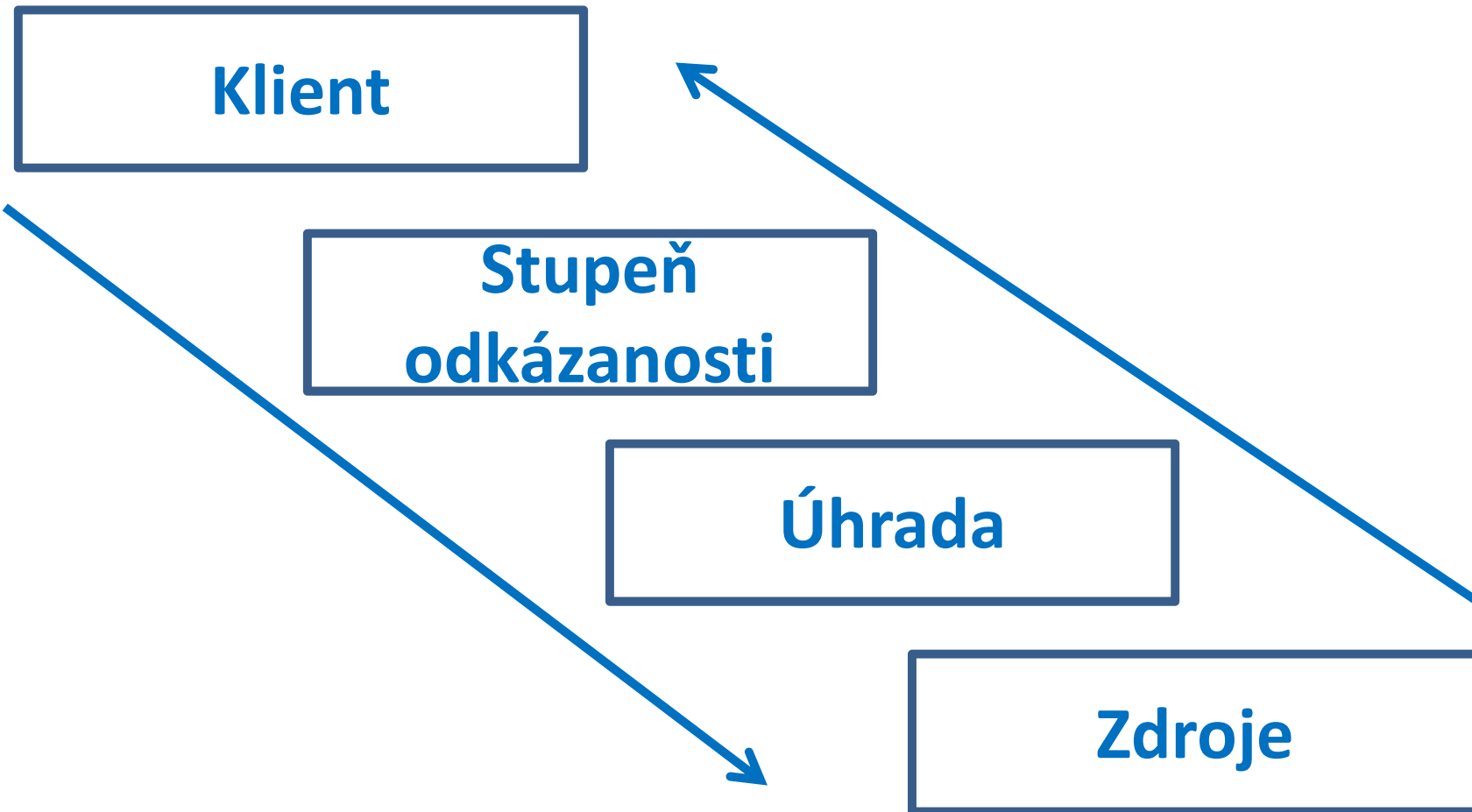
Participácia  
samosprávy a štátu



# Aplikácia princípov sociálnej politiky



# Aplikácia princípov sociálnej politiky



# Aplikácia princípov sociálnej politiky

**Ekonomické zdravie  
poskytovateľa**

**Ekonomicky  
oprávnené náklady**

**Kalkulácie úhrad**

**Klient, príbuzní,  
štát, samospráva**

# Etika a financovanie v sociálnych službách

- Poplatky (úhrady) prijímateľov sociálnych služieb zo svojich vlastných zdrojov.
- Prispievanie spoločnosti (štátu) na poskytovanie sociálnych služieb.
- Podpora produktívnej časti spoločnosti na tú časť spoločnosti, ktorá je odkázaná na poskytovanie sociálnych služieb.

# Úloha etiky v sociálnych službách

- ❑ Integrovať do oblastí profesionálnej praxe a správania etické posudzovanie problémov ako súčasť rozhodovania v praktických situáciách.
- ❑ Poskytnúť profesionálom pojmovú výbavu na premýšľanie a diskutovanie o morálnej dimenzii ich práce.
- ❑ Etická teória ponúka špecifický pohľad na problémy a umožňuje zachovať si kritický odstup od prevládajúcich hodnôt a od konvenčnej morálky .
- ❑ Morálne normy neustále podrobuje testu zdôvodňovania.
- ❑ Iniciácia zodpovedajúcich zmien tak na úrovni individuálneho správania, ako aj na úrovni inštitúcií, do ktorých je toto správanie začlenené.

# Etický kódex sociálneho pracovníka

□ Etický kódex sociálnych pracovníkov Slovenskej republiky bol prijatý Asociáciou sociálnych pracovníkov na Slovensku (ASPS) v Žiline v máji 1997. Tento dokument obsahuje Preambulu a Základné etické princípy v sociálnej práci, ktoré sú rozdelené do 6 kategórií:

1. Normy pre vystupovanie a správanie sociálneho pracovníka(SP).
2. Etická zodpovednosť SP voči klientom.
3. Etická zodpovednosť SP voči kolegom.
4. Etická zodpovednosť SP voči zamestnávateľom a zamestnávateľským organizáciám.
5. Etická zodpovednosť SP voči svojej profesii.
6. Etická zodpovednosť SP voči spoločnosti.

# Etický kódex sociálneho pracovníka

## PREAMBULA

Sociálna práca je profesia založená na hodnotách demokracie a ľudských práv. Sociálni pracovníci sa vo svojej práci riadia Medzinárodným etickým kódexom a inými medzinárodne uznávanými normami, ktoré sami formulujú a prijímajú, aby vytvorili národný rámec svojej činnosti v príslušnom kultúrnom, sociálnom, právnom a ekonomickom kontexte na všetkých úrovniach.

# Etický kódex sociálneho pracovníka

## Funkcie sociálnych pracovníkov zahŕňajú:

- ☐ asistovanie ľuďom pri rozvíjaní schopností, ktoré im umožnia vyriešiť ich individuálne alebo kolektívne sociálne problémy,
- ☐ podporu adaptability, samostatnosti a vývoja,
- ☐ podporu spravodlivých sociálnych stratégií, služieb a alternatívnych riešení k existujúcim sociálno-ekonomickým zdrojom,
- ☐ poskytovanie informácií a zabezpečovanie kontaktov s inštitúciami, ktoré ponúkajú sociálno-ekonomické zdroje.



# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

Normy pre vystupovanie a správanie sociálneho pracovníka:

- Vystupovanie.
- Schopnosti a profesionálny rast.
- Služba.
- Čestnosť.
- Štúdium, ďalšie vzdelávanie, vedecký výskum.

# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

## Etická zodpovednosť sociálneho pracovníka voči klientom:

- Priorita záujmu klienta.
- Práva klienta.
- Dôvernosť a mlčanlivosť.
- Honoráre.

# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

## Etická zodpovednosť sociálneho pracovníka voči kolegom:

- Slušnosť a zdvorilosť.
- Práca s klientmi kolegov.

# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

**Etická zodpovednosť sociálneho pracovníka voči zamestnávateľovi a zamestnávateľským organizáciám:**

Záväzky voči zamestnávateľom.

# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

**Etická zodpovednosť sociálneho pracovníka voči svojej profesii:**

- Udržiavanie profesijnej cti.
- Služba spoločstvu.
- Rozvoj poznatkov.

# Etický kódex sociálneho pracovníka a kategórie princípov sociálnej práce

**Etická zodpovednosť sociálneho pracovníka voči  
spoločnosti:**

Podpora všeobecného blaha.

# DISKUSIA a ZÁVER

- ✓ Je správne, že systém financovania v sociálnej oblasti sa začal uberať v komerčnom chápaní financovania? ... Dôchodkové zabezpečenie je dostatočné?
- ✓ Chceme, aby sociálne služby išli cestou „tvrdej ekonomizácie“ zdravotníctva resp. už aj školstva?
- ✓ Je správne pristupovať v sektore humánných služieb v komerčnom chápaní:

pacient	=	tovar	} ? ! ? ! ? ! ? !
žiak (študent)	=	tovar	
klient	=	tovar	
- ✓ Pripomienkovaním odbornej verejnosti a občianskym vzdorom sa napr. dosiahlo zrušenie a oddialenie mnohých necitlivých zmien ako i financovania sociálnych služieb pri návrhu novely zákona č. 448/2008 Z.z. v novembri 2013 ... Ale do kedy?
- ✓ Nájďme optimálnu cestu v sociálnej politike a financovaní sociálnych služieb?

... ak je vôľa, je aj cesta ...

# Pozdrav z Centra sociálnych služieb v Skalke nad Váhom





# ĎAKUJEM VÁM ZA POZORNOSŤ



**Ing. Roman Krbata, PhD., riaditeľ CSS Skalka n. V.**

člen AOPSS - senior garant pre Hygienu a Epidemiológiu

člen odbornej sekcie NPK SR „Kvalita v sociálnych službách“

lektor AVaVSS - základy hygieny a epidemiológie v sociálnych službách

lektor RVC - sociálne služby

[www.skalkanadvahom.sk](http://www.skalkanadvahom.sk)

[romankrbata@mojtelecom.sk](mailto:romankrbata@mojtelecom.sk)